

Rozdział III.

Poczucie bezpieczeństwa osób niewidomych i słabowidzących w świetle wyników badań empirycznych

Dotychczasowe analizy dowiodły, że niejednokrotnie sytuacja życiowa osób z dysfunkcją wzroku nie jest łatwa z powodu różnych ograniczeń i trudności. Z pewnością jeden z istotnych aspektów codzienności i problemów z jego realizacją stanowi ich bezpieczeństwo. Stąd też w badaniach zmierzano do uzyskania informacji na temat poczucia bezpieczeństwa tej grupy społecznej. Uzupełnienie ich będą stanowiły wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród funkcjonariuszy Policji, którzy ocenią nasz kraj pod kątem bezpieczeństwa wobec osób niewidomych i słabowidzących.

Pozwoliło to wyłonić następujące ogólne problemy badawcze:

- Z jakimi zagrożeniami spotykają się osoby niewidome i słabowidzące w Polsce?
- Jaki jest poziom poczucia bezpieczeństwa osób niewidomych i słabowidzących w Polsce?

Sformułowano też następujące szczegółowe problemy badawcze:

- Czy współcześnie ludzie spotykają się z różnymi zagrożeniami ograniczającymi ich poczucie bezpieczeństwa?
- Jakich zagrożeń ludzie obawiają się najbardziej?
- W jakim stopniu ludzie obawiają się zagrożeń związanych: ze zdrowiem, z marginalizacją społeczną i wykluczeniem społecznym, z poruszaniem się w przestrzeni publicznej, ze stygmatyzacją społeczną, z utratą stabilności zawodowej i ekonomicznej, z przestępczością, z klęskami żywiołowymi, z terroryzmem?
- Jaki jest poziom poczucia bezpieczeństwa osób niewidomych i słabowidzących na co dzień, ogólnie w kraju, jak i w miejscu zamieszkania?

Odpowiednio do problemów badawczych przyjęto następujące ogólne hipotezy badawcze:

- Lista zagrożeń, z jakimi spotykają się osoby niewidome i słabowidzące, różni się od katalogu zagrożeń osób widzących.
- Poziom poczucia bezpieczeństwa osób niewidomych i słabowidzących w Polsce jest zdecydowanie niższy aniżeli osób widzących.

Sformułowano też następujące szczegółowe hipotezy badawcze:

- Współcześnie ludzie spotykają się z różnymi zagrożeniami ograniczającymi ich poczucie bezpieczeństwa.
- Osoby niewidome i słabowidzące obawiają się najbardziej zagrożeń związanych: z marginalizacją społeczną i wykluczeniem społecznym, z poruszaniem się w przestrzeni publicznej oraz ze stygmatyzacją społeczną.
- Poziom poczucia bezpieczeństwa osób niewidomych i słabowidzących na co dzień, ogólnie w kraju, jak i w miejscu zamieszkania nie jest wysoki.

Ogólne i osobiste poczucie społeczeństwa w opinii osób niewidomych i słabowidzących

W pierwszej kolejności poproszono badanych o wskazanie niebezpieczeństw, których w ich ocenie, jednostki w społeczeństwie obawiają się najbardziej.

Tabela 1. Kategorie niebezpieczeństw grożących jednostce w opinii badanych

W dzisiejszych czasach ludzie spotykają się z różnymi niebezpieczeństwami. Jak Pan/i myśli, czego ludzie najbardziej się obawiają?	Liczba odpowiedzi*
Niebezpieczeństwa o charakterze społecznym	
Życie w samotności	31
Wykluczenie społeczne (brak akceptacji, tolerancji i zrozumienia, odrzucenie)	29
Zagrożenia ze strony osób trzecich	28
Ludzka obojętność, znieczulica	14
Brak pomocy osobom wymagającym opieki	9
Zagrożenia bezpieczeństwa swojego i rodziny	4
Chciwość ludzka	1

Niebezpieczeństwa o charakterze zdrowotnym	
Ciężka choroba, choroba nieuleczalna, cierpienie	139
Utrata zdrowia	49
Niedołężność, zależność od innych, brak samodzielności	36
Utrata życia	24
Całkowita utrata wzroku	22
Utrata zdrowia rodziny, utrata rodziny bądź jej członka	17
Kalectwo, niepełnosprawność	13
Niebezpieczeństwa o charakterze kryminalnym	
Przemoc, rozbój, napad, pobicia	129
Kradzież, utrata mienia, włamania	122
Wypadek drogowy, potrącenie	97
Oszuści, oszustwa	69
Agresja ze strony osób trzecich	31
Wzrastająca przestępczość, bandytyzm	25
Brutalność, chamstwo, wulgarność, chuligaństwo na ulicach miast	17
Zaczepek i poniżanie ze strony agresywnej młodzieży	16
Terroryzm	16
Zgwałcenie	3
Morderstwo	3
Niebezpieczeństwa o charakterze ekonomicznym	
Utrata stabilności finansowej, środków do życia, niemożność realizacji potrzeb życiowych	79
Utrata pracy	77
Brak pieniędzy, bieda, bezradność	53
Brak pieniędzy na leczenie, rehabilitację	6
Podwyżki cen	2
Niebezpieczeństwa w ruchu drogowym	
Trudności z przechodzeniem przez niedostosowane (nieudźwiękowane) przejścia dla pieszych	28
Wzmógłony ruch drogowy	22
Utrudnienia w komunikacji drogowej, miejskiej, kolejowej	19
Piraci drogowi, nieostrożni kierowcy	18
Bariery, przeszkody architektoniczne	17
Poruszanie się w przestrzeni publicznej, np. po zmroku (brak oświetlenia)	15

Nieodpowiedzialni kierowcy, lekceważenie białej laski	13
Stan chodników, ulic, brak obwodnic	13
Brak odpowiedniego oznakowania dróg, chodników, przeszkód	12
Roboty drogowe	8
Brak sygnalizacji świetlnej	4
Tłok na chodnikach	3
Schody, bariery architektoniczne	3
Brak przewodnika	2
Inne niebezpieczeństwa	
Kłęski żywiołowe, kataklizmy	62
Wojny, zagrożenia bezpieczeństwa kraju	30
Nieudolność władz na każdym szczeblu	9
Starość	8
Sytuacja polityczna w kraju i na świecie	7
Bezdomność	6
Przyszłość	5
Skażenie środowiska	4
Wykorzystanie pracownika przez pracodawcę	1
Brak odpowiedniej infrastruktury	1
Ogółem	1471

* Liczba odpowiedzi przekracza liczbę badanych, gdyż udzielili oni więcej niż jednej odpowiedzi.

Źródło: badania ankietowe wśród osób niewidomych i słabowidzących

Jak wynika z powyższej tabeli, badani wskazali wiele różnorodnych niebezpieczeństw. Na potrzeby analiz podzielono je na kilka kategorii w celu wyodrębnienia najczęściej zagrażających bezpieczeństwu ogółu społeczeństwa. Badania dowiodły, że najczęściej, w opinii osób niewidomych i słabowidzących, społeczeństwo boi się niebezpieczeństw o charakterze kryminalnym (łącznie 528 wskazań), następnie – niebezpieczeństw o charakterze zdrowotnym (łącznie 300 wskazań), w dalszej kolejności – niebezpieczeństw o charakterze ekonomicznym (łącznie 217 wskazań), niebezpieczeństw w ruchu drogowym (łącznie 177 wskazań), innych niebezpieczeństw (łącznie 133 wskazania), a najrzadziej – niebezpieczeństw o charakterze społecznym (łącznie 116 wskazań). Wyniki badań wskazują zatem, że w opinii osób niewidomych i słabowidzących, społeczeństwo najbardziej obawia się

zagrożeń o podłożu przestępczym, czyli płynących ze strony innych osób, powodujących bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia lub mienia jednostek.

Wśród wymienionych kategorii niebezpieczeństw najczęściej badani wskazywali na:

- ciężką chorobę, chorobę nieuleczalną, cierpienie (139 wskazań) – niebezpieczeństwa o charakterze zdrowotnym;
- przemoc, rozbój, napad, pobicia (129 wskazań) – niebezpieczeństwa o charakterze kryminalnym;
- utratę stabilności finansowej, środków do życia, niemożność realizacji potrzeb życiowych (79 wskazań) – niebezpieczeństwa o charakterze ekonomicznym;
- klęski żywiołowe, kataklizmy (62 wskazania) – inne niebezpieczeństwa;
- życie w samotności (31 wskazań) – niebezpieczeństwa o charakterze społecznym;
- trudności z przechodzeniem przez niedostosowane (nieudźwiękowane) przejścia dla pieszych (28 wskazań) – niebezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Dokonując bardziej szczegółowej analizy najczęściej udzielanych przez badanych odpowiedzi, zauważono, że jednak najbardziej, w opinii osób niewidomych i słabowidzących, społeczeństwo obawia się ciężkiej choroby, choroby nieuleczalnej, cierpienia, czyli zagrożeń dla zdrowia. Pamiętając, że najczęstsze łączne wskazanie dotyczyło szeregu niebezpieczeństw o charakterze kryminalnym, należy zauważyć, że jednostkowe najczęstsze wskazanie jest inne (niebezpieczeństwo o charakterze zdrowotnym). Z pewnością w odpowiedziach badanych dominuje ich przekonanie, a może nawet osobiste doświadczenie, że problemy zdrowotne stanowią największy problem życiowy człowieka. Natomiast, co jest interesujące, w ocenie osób niewidomych i słabowidzących, dla ogółu społeczeństwa jeden z mniejszych niebezpieczeństw stanowią trudności z przechodzeniem przez niedostosowane (nieudźwiękowane) przejścia dla pieszych.

W dalszej części badań poproszono osoby niewidome i słabowidzące o wskazanie ich osobistych obaw.

Tabela 2. Osobiste obawy w opinii badanych

Czego Pan/i obawia się najbardziej?	Liczba odpowiedzi*
Obawy o charakterze społecznym	
Życie w samotności	50
Wykluczenie społeczne (brak akceptacji, tolerancji i zrozumienia, odrzucenie)	30
Zagrożenia ze strony osób trzecich	22
Ludzka obojętność, znieczulica	15
Brak pomocy osobom wymagającym opieki	13
Zagrożenia bezpieczeństwa swojego i rodziny	4
Obawy o charakterze zdrowotnym	
Ciężka choroba, choroba nieuleczalna, cierpienie z nią związane	109
Niedołężność, zależność od innych, brak samodzielności	72
Całkowita utrata wzroku i związane z nią konsekwencje	65
Utrata zdrowia	58
Utrata zdrowia rodziny, utrata rodziny bądź jej członka	15
Kalectwo, niepełnosprawność	14
Utrata życia	7
Obawy o charakterze kryminalnym	
Wypadek drogowy, potrącenie	66
Kradzież, utrata mienia, włamania, złodzieje	58
Przemoc, rozbój, napad, pobicia	53
Oszuści, oszustwa	32
Agresja ze strony osób trzecich	23
Zaczepek i poniżanie ze strony agresywnej młodzieży	15
Brutalność, chamstwo, wulgarność, chuligaństwo na ulicach miast	14
Wzrastająca przestępczość, bandytyzm	9
Zgwałcenie	2
Obawy o charakterze ekonomicznym	
Utrata stabilności finansowej, środków do życia, niemożność realizacji potrzeb życiowych	50
Brak pieniędzy, bieda, bezradność związana z tym faktem	39
Utrata pracy	35
Brak pieniędzy na leczenie, rehabilitację	10
Podwyżki cen	9

Konieczność korzystania z prywatnej (drogiej) służby zdrowia ze względu na trudności w dostępie do lekarzy specjalistów	7
Utrata renty, niskie renty	2
Likwidacja ulg dla niewidomych, niedowidzących	2
Obawy w ruchu drogowym	
Trudności z przechodzeniem przez niedostosowane (nieudźwiękowane, nieoświetlone) przejścia dla pieszych	27
Stan chodników, ulic, przejść dla pieszych, infrastruktury mającej na celu ułatwienie poruszania się i jej nagłe zmiany	23
Poruszanie się w przestrzeni publicznej, np. po zmroku (brak oświetlenia)	17
Bariery, przeszkody architektoniczne (w tym samochody zaparkowane na chodnikach)	14
Zgubienie się w przestrzeni miejskiej, nieznaney, problemy z samodzielnym poruszaniem się, strach przed samodzielnym wyjściem na ulicę	14
Nieodpowiedzialni kierowcy, lekceważenie białej laski	13
Utrudnienia w korzystaniu z komunikacji drogowej, miejskiej, kolejowej	11
Roboty drogowe i utrudnienia z nimi związane	11
Wzmożony ruch drogowy	10
Schody (wysokie, nieoznakowane schody, schody ruchome, brak barierek)	10
Piraci drogowi, nieostrożni kierowcy	8
Brak odpowiedniego oznakowania dróg, chodników, przeszkód	7
Lęk przed wyjściem z autobusu ze względu na brak oznaczeń	3
Nieprzepuszczanie pieszych na pasach	3
Brak przewodnika	2
Pijani kierowcy	2
Motocykliści	1
Przejścia podziemne	1
Inne obawy	
Kłęski żywiołowe, kataklizmy, pożar, zalanie mieszkania	23
Nieudolność władz na każdym szczeblu	12
Bezdomność	8
Wojny, zagrożenia bezpieczeństwa kraju	7
Starość	7

Dyskryminacja na rynku pracy, w tym likwidacja zakładów pracy chronionej	4
Sytuacja polityczna w kraju i na świecie	2
Ciemność	2
Hałas w przestrzeni	2
Zły system emerytalno-rentowy, brak pewności co do jego poprawnego działania	1
Psy	1
Domokrądcy	1
Ogółem	1147

* Liczba odpowiedzi przekracza liczbę badanych, gdyż udzielili oni więcej niż jednej odpowiedzi.

Źródło: badania ankietowe wśród osób niewidomych i słabowidzących

Jak wynika z powyższej tabeli, badani wskazali wiele różnorodnych obaw. Na potrzeby analiz podzielono je na kilka kategorii w celu wyodrębnienia najczęściej występujących. Badania dowiodły, że najczęściej, w opinii osób niewidomych i słabowidzących, dominują u nich obawy o charakterze zdrowotnym (łącznie 340 wskazań), następnie – obawy o charakterze kryminalnym (łącznie 272 wskazania), w dalszej kolejności – obawy w ruchu drogowym (łącznie 177 wskazań), obawy o charakterze ekonomicznym (łącznie 154 wskazania), obawy o charakterze społecznym (łącznie 134 wskazania), a najrzadziej – inne obawy (łącznie 70 wskazań). Wyniki badań wskazują zatem, jak można było przypuszczać, że osoby niewidome i słabowidzące najbardziej obawiają się o swoje zdrowie.

Wśród wymienionych kategorii obaw najczęściej badani wskazywali na:

- ciężką chorobę, chorobę nieuleczalną, cierpienie z nią związane (109 wskazań) – obawy o charakterze zdrowotnym;
- wypadek drogowy, potrącenie (66 wskazań) – obawy o charakterze kryminalnym;
- utratę stabilności finansowej, środków do życia, niemożność realizacji potrzeb życiowych (50 wskazań) – obawy o charakterze ekonomicznym;
- życie w samotności (50 wskazań) – obawy o charakterze społecznym;
- trudności z przechodzeniem przez niedostosowane (nieudźwiężkowane, nieoświetlone) przejścia dla pieszych (27 wskazań) – obawy w ruchu drogowym;

- klęski żywiołowe, kataklizmy, pożar, zalanie mieszkania (23 wskazania) – inne obawy.

Dokonując bardziej szczegółowej analizy najczęściej udzielanych przez badanych odpowiedzi, zauważono, że najbardziej osoby niewidome i słabowidzące obawiają się ciężkiej choroby, choroby nieuleczalnej, cierpienia, czyli zagrożeń dla zdrowia.

Należy też zauważyć, że osoby niewidome i słabowidzące, w odróżnieniu, zdaniem badanych, od ogółu społeczeństwa, nie boją się: chciwości ludzkiej, terroryzmu, morderstw, braku przyszłości, skażenia środowiska, wykorzystania pracownika przez pracodawcę, braku odpowiedniej infrastruktury i – co jest aż niewiarygodne – braku sygnalizacji świetlnej i tłoku na ulicach. Taki wniosek wynika z tego, że owe zachowania i sytuacje (pomimo wskazania ich we wcześniej prezentowanych wynikach badań) nie zostały wymienione w odpowiedziach badanych.

Natomiast osoby niewidome i słabowidzące wskazały również na szereg innych obaw, których, ich zdaniem, społeczeństwa nie dotyczą lub nie są przez nie odczuwalne. Wśród nich wskazali oni na: konieczność korzystania przez nich z prywatnej (drogiej) służby zdrowia ze względu na trudności w dostępie do lekarzy specjalistów, na ryzyko utraty renty, na niskie renty, na problem likwidacji ulg dla niewidomych (obawy o charakterze ekonomicznym); na możliwość zgubienia się w przestrzeni miejskiej, na problemy z samodzielnym poruszaniem się, na występowanie strachu przed samodzielnym wyjściem na ulicę, na występowanie lęku przed wyjściem z autobusu, na problem nieprzepuszczania pieszych na pasach, na pijanych kierowców, motocyklistów, na niedostosowane przejścia podziemne (obawy w ruchu drogowym). Badani bali się też likwidacji zakładów pracy chronionej, ciemności, hałasu w przestrzeni, braku pewności co do poprawnego działania systemu emerytalno-rentowego, psów, domokrażców (inne obawy).

Analiza wyników ukazała, że zarówno społeczeństwo, zdaniem badanych, jak i osoby niewidome i słabowidzące obawiają się najbardziej zagrożeń dla zdrowia, jak i swego bezpieczeństwa.

Następnie należało ustalić poziom obaw przed różnymi zagrożeniami w opinii badanych.

Tabela 3. Poziom obaw przed różnymi zagrożeniami w opinii badanych

Zdrowotne (np. choroby nieuleczalne, przewlekłe)		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	16	2,57
zdecydowanie nie	8	1,29
raczej nie	45	7,23
raczej tak	147	23,63
zdecydowanie tak	397	63,83
Brak odpowiedzi	9	1,45
Suma:	622	100,00
Związane z odtrąceniem społecznym		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	24	3,86
zdecydowanie nie	55	8,84
raczej nie	179	28,78
raczej tak	167	26,85
zdecydowanie tak	172	27,65
Brak odpowiedzi	25	4,02
Suma:	622	100,00
Związane z poruszaniem się w przestrzeni publicznej		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	11	1,77
zdecydowanie nie	30	4,82
raczej nie	109	17,52
raczej tak	240	38,59
zdecydowanie tak	207	33,28
Brak odpowiedzi	25	4,02
Suma:	622	100,00
Związane z niemożnością realizacji potrzeb życiowych		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	19	3,05
zdecydowanie nie	31	4,98
raczej nie	102	16,40
raczej tak	215	34,57

zdecydowanie tak	230	36,98
Brak odpowiedzi	25	4,02
Suma:	622	100,00
Związane z utratą stabilności zawodowej/ekonomicznej		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	34	5,46
zdecydowanie nie	37	5,95
raczej nie	102	16,40
raczej tak	190	30,55
zdecydowanie tak	231	37,14
Brak odpowiedzi	28	4,50
Suma:	622	100,00
Związane z przestępczością (np. napady, kradzieże, oszustwa, pobicia)		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	23	3,70
zdecydowanie nie	18	2,89
raczej nie	112	18,01
raczej tak	208	33,44
zdecydowanie tak	239	38,42
Brak odpowiedzi	22	3,54
Suma:	622	100,00
Związane z klęskami żywiołowymi (np. pożar, powódź, trzęsienie ziemi)		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	33	5,31
zdecydowanie nie	55	8,84
raczej nie	174	27,97
raczej tak	155	24,92
zdecydowanie tak	180	28,94
Brak odpowiedzi	25	4,02
Suma:	622	100,00
Związane z terroryzmem		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	68	10,93
zdecydowanie nie	121	19,46
raczej nie	185	29,74

raczej tak	107	17,20
zdecydowanie tak	104	16,72
Brak odpowiedzi	37	5,95
Suma:	622	100,00
Związane z brakiem samodzielności		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
trudno powiedzieć	17	2,73
zdecydowanie nie	53	8,52
raczej nie	89	14,31
raczej tak	159	25,56
zdecydowanie tak	279	44,86
Brak odpowiedzi	25	4,02
Suma:	622	100,00

Źródło: badania ankietowe wśród osób niewidomych i słabowidzących

Dane zawarte w powyższej tabeli pozwalają stwierdzić, że:

- zagrożeń zdrowotnych (np. w postaci chorób nieuleczalnych, przewlekłych) obawia się 87,46% badanych. Nie ma takich obaw tylko 8,52%.
- zagrożeń związanych z odtrąceniem społecznym obawia się 54,50% badanych. Nie ma takich obaw 37,62%.
- zagrożeń związanych z poruszaniem się w przestrzeni publicznej obawia się 71,86% badanych. Nie ma takich obaw 22,34%.
- zagrożeń związanych z niemożnością realizacji potrzeb życiowych obawia się 71,55% badanych. Nie ma takich obaw 21,38%.
- zagrożeń związanych z utratą stabilności zawodowej/ekonomicznej obawia się 67,69% badanych. Nie ma takich obaw 22,35%.
- zagrożeń związanych z przestępczością (np. w postaci napadu, kradzieży, oszustwa, pobicia) obawia się 71,86% badanych. Nie ma takich obaw 20,90%.
- zagrożeń związanych z klęskami żywiołowymi (np. w postaci pożaru, powodzi, trzęsienia ziemi) obawia się 53,86% badanych. Nie ma takich obaw 36,81%.
- zagrożeń związanych z terroryzmem obawia się 33,92% badanych. Nie ma takich obaw 49,20%.
- zagrożeń związanych z brakiem samodzielności obawia się 70,42% badanych. Nie ma takich obaw 22,83%.

Powyższe informacje pozwalają wskazać zagrożenia, których najbardziej obawiają się słabowidzący i niewidomi.

Na pierwszym miejscu wskazano zagrożenia zdrowotne (87,46%). Jak wiadomo, zdrowie jest najważniejszym aspektem życia człowieka. To ono wpływa w znacznej mierze na jego poczucie bezpieczeństwa. Wiedzą o tym zwłaszcza ludzie słabowidzący i niewidomi zmagający się z dysfunkcją wzroku. Zatem tak bardzo wysoki odsetek nie budzi zdziwienia.

Kolejne poważne zagrożenia, w opinii badanych, związane są z przestępczością (71,86%) oraz z poruszaniem się w przestrzeni publicznej (71,86%). Za typowe należy uznać obawy przed negatywnymi zjawiskami społecznymi w postaci przestępstw przynoszącymi zarówno straty materialne, jak też naruszającymi poczucie bezpieczeństwa. Podobnie zrozumiąły jest wysoki odsetek obaw dotyczących problemów osób niewidomych i słabowidzących z przemieszczaniem się w „gąszczu” miasta, w którym występuje szereg utrudnień, przeszkód, barier. Wynikają one zarówno z infrastruktury terenu, jak i z zachowań innych ludzi.

Inne problemy upatrują badani w zagrożeniach związanych z niemożnością realizacji potrzeb życiowych (71,55%). Znaczna liczba wskazań na tę kwestię potwierdza trudności niepełnosprawnych badanych w osiągnięciu celów.

Na kolejnych miejscach wskazano zagrożenia związane z brakiem samodzielności (70,42%) oraz z utratą stabilności zawodowej/ekonomicznej (67,69%). Oba zagrożenia wskazują, że badani dostrzegają swoje niedomagania, potrzebę korzystania z pomocy innych osób i instytucji, niejednokrotnie uzależnienie fizyczne i materialne od innych. Zatem utrata lub pogorszenie ich sytuacji zawodowej/ekonomicznej znacznie zmniejszyłyby poczucie bezpieczeństwa. Kolejne zagrożenie jest w pewnym sensie następstwem powyższych obaw, gdyż dotyczy lęku przed odtrąceniem społecznym (54,50%). Zrozumiałe jest, że osoby z dysfunkcją wzroku, jako niepełnosprawne, będące nieraz w związku z tym w trudnej sytuacji zawodowej/ekonomicznej, obawiają się nieakceptacji, osamotnienia, opuszczenia przez innych.

Mniej zagrożeń dostrzegają badani w klęskach żywiołowych (53,86%), na które nie mają wpływu, licząc, z pewnością, w takiej sytuacji na pomoc państwa, odpowiednich służb i osób.

Najmniej obawiają się zagrożeń związanych z terroryzmem (33,92%), zapewne, jak większość społeczeństwa, uznając je za mało prawdopodobne.

Tabela 4. Poczucie bezpieczeństwa na co dzień w opinii osób niewidomych i słabowidzących

Czy ogólnie rzecz biorąc, na co dzień czuje się Pan/i bezpiecznie, czy też nie?		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
zdecydowanie bezpiecznie	46	7,40
raczej bezpiecznie	408	65,59
raczej niebezpiecznie	95	15,27
zdecydowanie niebezpiecznie	18	2,89
trudno powiedzieć	48	7,72
Brak odpowiedzi	7	1,13
Suma:	622	100,00

Źródło: badania ankietowe wśród osób niewidomych i słabowidzących

Zdecydowana większość badanych, tj. 72,99%, na co dzień czuje się bezpiecznie. Odmienne zdanie wyraża 18,16% respondentów. Odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 7,72% badanych, a 1,13% nie odpowiedziało w ogóle. Należy zauważyć, że pomimo szeregu zagrożeń ich bezpieczeństwa występujących w codziennym życiu uzyskany wynik jest optymistyczny.

Tabela 5. Ogólna ocena Polski pod kątem bezpieczeństwa w opinii osób niewidomych i słabowidzących

Czy ogólnie rzecz biorąc, Pana/i zdaniem Polska jest krajem bezpiecznym, czy też nie?		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
zdecydowanie bezpiecznym	19	3,05
raczej bezpiecznym	375	60,29
raczej niebezpiecznym	117	18,81
zdecydowanie niebezpiecznym	33	5,31
trudno powiedzieć	74	11,90
Brak odpowiedzi	4	0,64
Suma:	622	100,00

Źródło: badania ankietowe wśród osób niewidomych i słabowidzących

W ocenie 63,34% badanych Polska jest krajem bezpiecznym. Natomiast 24,12% respondentów uważa odmienne. Odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 11,90% badanych, a 0,64% nie odpowiedziało w ogóle.

Tabela 6. Ogólna ocena miejscowości zamieszkania pod kątem bezpieczeństwa w opinii osób niewidomych i słabowidzących

Czy ogólnie rzecz biorąc, miejscowość, w której Pan/i mieszka, jest bezpieczna, czy też nie?		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
zdecydowanie bezpieczna	42	6,75
raczej bezpieczna	415	66,72
raczej niebezpieczna	89	14,31
zdecydowanie niebezpieczna	25	4,02
trudno powiedzieć	48	7,72
Brak odpowiedzi	3	0,48
Suma:	622	100,00

Źródło: badania ankietowe wśród osób niewidomych i słabowidzących

Jak wynika z powyższej tabeli, zdecydowana większość, tj. 73,47% badanych, uważa, że miejscowość, w której mieszka, jest bezpieczna. Natomiast 18,33% twierdzi, że jest inaczej. Odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 7,72% badanych, a 0,48% nie odpowiedziało w ogóle.

Informacje te potwierdzili podczas wywiadów badani, którzy stwierdzili, że najbezpieczniej czują się na własnym osiedlu. „(...) obszar, który człowiek zna, [tam] człowiek zawsze czuje się najlepiej (...)”. Wskazywali też na park (można iść swobodnie, jest bezpiecznie ze względu na dużą liczbę patroli, atutem jest oznaczone wejście do niego). Centrum miasta Białegostoku również uznają za bezpieczne.

Tabela 7. Ocena Polski pod kątem bezpieczeństwa dla osób niewidomych i słabowidzących w ich opinii

Czy Pana/i zdaniem Polska jest krajem bezpiecznym dla osób niewidomych i słabowidzących, czy też nie?		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
zdecydowanie bezpiecznym	10	1,61
raczej bezpiecznym	266	42,77
raczej niebezpiecznym	209	33,60
zdecydowanie niebezpiecznym	55	8,84
trudno powiedzieć	74	11,90
Brak odpowiedzi	8	1,28

Suma:	622	100,00
-------	-----	--------

Źródło: badania ankietowe wśród osób niewidomych i słabowidzących

Ukazane dane wskazują, że 44,38% badanych ocenia nasz kraj jako bezpieczny dla osób niewidomych i słabowidzących, 42,44% jest przeciwnego zdania. Zatem odpowiedzi badanych rozłożyły się niemal równomiernie. Natomiast „trudno powiedzieć” stwierdziło 11,90% badanych, a 1,28% nie odpowiedziało w ogóle.

Tabela 8. Ocena miejscowości pod kątem bezpieczeństwa dla osób niewidomych i słabowidzących w ich opinii

Czy Pana/i miejscowość jest bezpieczna dla osób niewidomych i słabowidzących, czy też nie?		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
zdecydowanie bezpieczna	17	2,73
raczej bezpieczna	316	50,80
raczej niebezpieczna	167	26,85
zdecydowanie niebezpieczna	46	7,40
trudno powiedzieć	69	11,09
Brak odpowiedzi	7	1,13
Suma:	622	100,00

Źródło: badania ankietowe wśród osób niewidomych i słabowidzących

Ponad połowa badanych, tj. 53,53%, uważa, że ich miejscowość jest bezpieczna dla osób niewidomych i słabowidzących, a 34,24% sądzi, że jest inaczej. Odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 11,09% badanych, a 1,13% nie odpowiedziało w ogóle.

Bezpieczeństwo osób niewidomych i słabowidzących w opinii funkcjonariuszy Policji

W dalszej części badań o ocenę Polski oraz miejscowości zamieszkania pod kątem bezpieczeństwa dla osób niewidomych i słabowidzących poproszono funkcjonariuszy Policji.

Tabela 9. Ocena Polski pod kątem bezpieczeństwa dla osób niewidomych i słabowidzących w opinii funkcjonariuszy Policji

Czy Pana/i zdaniem Polska jest krajem bezpiecznym dla osób niewidomych i słabowidzących, czy też nie?		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
zdecydowanie niebezpiecznym	234	12,7
raczej niebezpiecznym	715	38,8
raczej bezpiecznym	444	24,1
zdecydowanie bezpiecznym	64	3,5
trudno powiedzieć	368	20,0
Razem ważnych odpowiedzi	1825	99,1
Brak odpowiedzi	17	0,9
Suma:	1842	100,00

Źródło: badania ankietowe wśród funkcjonariuszy Policji

W ocenie tylko 27,6% funkcjonariuszy Policji Polska jest krajem bezpiecznym. Natomiast aż 51,5% respondentów uważa odmiennie. Odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 20% badanych, a 0,9% nie odpowiedziało w ogóle.

Tabela 10. Ocena miejscowości pod kątem bezpieczeństwa dla osób niewidomych i słabowidzących w opinii funkcjonariuszy Policji

Czy miejscowość, gdzie Pan/i pełni służbę, jest bezpieczna dla osób niewidomych i słabowidzących, czy też nie?		
Odpowiedź	Liczba badanych	Procent badanych
zdecydowanie niebezpieczna	217	11,8
raczej niebezpieczna	667	36,2

raczej bezpieczna	522	28,3
zdecydowanie bezpieczna	65	3,5
trudno powiedzieć	341	18,5
Razem ważnych odpowiedzi	1812	98,4
Brak odpowiedzi	30	1,6
Suma:	1842	100,00

Źródło: badania ankietowe wśród funkcjonariuszy Policji

W ocenie 31,8% funkcjonariuszy Policji Polska jest krajem bezpiecznym. Natomiast 48% respondentów uważa odmiennie. Odpowiedzi „trudno powiedzieć” udzieliło 18,5% badanych, a 1,6% nie odpowiedziało w ogóle.

Na zakończenie przeprowadzonych analiz należało odnieść się do postawionych hipotez ogólnych. Wyniki badań pozwoliły częściowo potwierdzić słuszność założonej hipotezy ogólnej, stanowiącej przypuszczenie, że: „Lista zagrożeń, z którymi spotykają się osoby niewidome i słabowidzące różni się od katalogu zagrożeń osób widzących”. Badania potwierdziły, że oba katalogi są podobne, różni je natomiast kolejność wskazywanych przez badanych zagrożeń. Rezultaty badań umożliwiły też dokonanie weryfikacji założonej hipotezy ogólnej, zakładającej, że: „Poziom poczucie bezpieczeństwa osób niewidomych i słabowidzących w Polsce jest zdecydowanie niższy aniżeli osób widzących”. Niniejsze badania empiryczne i badania CBOS całkowicie potwierdziły to założenie.

Powyższe stwierdzenia uzupełnią informacje uzyskane dzięki weryfikacji szczegółowych hipotez badawczych.

Przypuszczenie, że „Współcześnie ludzie spotykają się z różnymi zagrożeniami ograniczającymi ich poczucie bezpieczeństwa”, potwierdziło się. Badania ukazały, że mogą one być, przede wszystkim, o charakterze kryminalnym, zdrowotnym, ekonomicznym, społecznym lub występować w ruchu drogowym. Z analizy rezultatów wynika, że wśród nich w społeczeństwie dominują zagrożenia o charakterze kryminalnym (obawy przed przestępczością) i charakterze zdrowotnym (obawy przed chorobą i cierpieniem).

Założenie, że „Osoby niewidome i słabowidzące obawiają się najbardziej zagrożeń związanych: z marginalizacją społeczną i wykluczeniem społecznym, z poruszaniem się w przestrzeni publicznej oraz ze stygmatyzacją społeczną”,
 zultatów badań, najczęściej występują u nich, według kolejności, zagrożeń

nia zdrowotne, zagrożenia związane z przestępczością oraz z poruszaniem się w przestrzeni publicznej. Następne miejsca w kolejności zajmują zagrożenia związane z niemożnością realizacji potrzeb życiowych, związane z brakiem samodzielności oraz z utratą stabilności zawodowej/ekonomicznej oraz ze lęk przed odtrąceniem społecznym, czyli te, które, jak można zbiorczo przyjąć, są związane „z marginalizacją społeczną i wykluczeniem społecznym oraz stygmatyzacją społeczną”. Wyniki badań wskazują zatem, że podstawą dobrego funkcjonowania osób niewidomych i słabowidzących jest zdrowie i bezpieczeństwo.

Hipoteza zakładająca, że „Poziom poczucia bezpieczeństwa osób niewidomych i słabowidzących na co dzień, ogólnie w kraju, jak i w miejscu zamieszkania nie jest wysoki”, w pełni się potwierdziła. Rezultaty badań ukazały, że „ogólnie rzecz biorąc” na co dzień czuje się bezpiecznie około 73% badanych, a Polska jest krajem bezpiecznym dla około 63,5% respondentów. Jako bezpieczną miejscowość, w której mieszka ankietowany, uważa 73,5% badanych¹. Zatem opinie w kategorii „ogólnie rzecz biorąc” w kwestiach oceny bezpieczeństwa w naszym kraju czy w miejscu zamieszkania są bardzo pozytywne. Natomiast weryfikują je kolejne wyniki. Badania bowiem ukazały, że Polska jest krajem bezpiecznym już tylko dla 44,5% badanych niewidomych i słabowidzących, a ich miejscowość jest bezpieczna tylko dla 53,5% osób z tej grupy społecznej. Zatem pozytywna ocena badanych ulega znacznej zmianie (pogarsza się) przy odpowiedziach na pytania dotyczące odczuć badanych jako osób z dysfunkcją wzroku, czyli w sposób bardziej bezpośredni.

---

¹ Należy przypomnieć, że podobne, a nawet wyższe odsetki występują w badaniach CBOS z 2012 roku. Aż 66% ogółu Polaków uważa, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie, a 89% Polaków uważa, że miejsce, w którym mieszkają, można nazwać bezpiecznym i spokojnym.